

Připravenost na školu u dětí se SPU

- **Dítě by při vstupu do školy mělo splňovat základní podmínku, a sice to, že je pro školu zralé a připravené.**
- **Školní zralost je hlavním předpokladem pro zvládnutí nastávajících školních povinností a zkoumá se různými psychologickými testy (např. Test Kernerův, Jiráskův, Krohův, Zullingerův, KIFTK-K-kognitivní test schopností-mateřskoškolská forma atd).**

- **Dítě, které vstupuje do školy, by mělo být sociálně a pracovně zralé - to znamená, že se umí, byť na kratší dobu, soustředit, zajímá ho systematictější práce, vystupuje samostatněji a umí se přirozeně podřídít školním pravidlům.**
- **Je nutná určitá zralost centrální nervové soustavy, která umožňuje lepší koncentraci pozornosti.**
- **Zráním CNS je podmíněna lateralizace ruky a zlepšuje se motorická a senzorycká koordinace.**
- **Dítě je více odolné vůči psychické zátěži.**

- **Je třeba, aby byly přiměřeně rozvinuté rozumové schopnosti – dítě se musí odpoutat od prelogického myšlení, kde je ovládáno svými pocity, potřebami, egocentrismem, a musí dosáhnout schopnosti konkrétních logických operací.**
- **Dítě musí být také emočně zralé. Emoční zralost se stává podstatou obecného postoje a adaptace.**
- **Dítě by mělo dosáhnout určitého stupně autoregulace, tzn. odložit uspokojení potřeby pro školní práci, pro povinnost. Oddálení přináší frustraci, které musí čelit.**

- **Školní připraveností se rozumí osvojení si určitých kompetencí, nezbytných pro vykonávání školních činností. Toto osvojení je závislé na působení specifického sociálního prostředí, převážně rodiny.**
- **Dítě by mělo chápat význam a hodnotu školního vzdělání, což působí jako silný motivační činitel. Pokud nechápe smysl školního vzdělání, stává se pro něj škola zbytečnou povinností, kterou respektuje pouze formálně.**

- **Při nástupu do školy musí dítě dosáhnout určité socializační připravenosti - schopnost rozlišování různých sociálních rolí, orientace v hodnotách a normách chování a jednání. Neméně důležitá je také schopnost nonverbální komunikace.**
- **Pokud dítě nesplňuje dané požadavky a přesto vstoupí do školy, dostávají se negativní důsledky – mění se jeho postoj ke škole z pozitivního na negativní, jsou narušeny vztahy k učiteli, ke spolužákům, vznikají i poruchy sebehodnocení.**

- **Nepříznivě působí také oddalování školní docházky u žáka zralého a připraveného pro vstup do školy;**
 - **takovému dítěti pak chybí motivace ke školním činnostem, protože jsou již pod úrovní jeho výkonnosti, a dostavují se opět poruchy sebehodnocení;**
 - **zpočátku sice bývá dítě úspěšné i bez investovaného úsilí, nenaučí se však překonávat překážky, a až nastane potřeba úsilí investovat, bohužel to neumí.**
- **Za ideální se proto považuje nastoupit školní docházku v době, kdy dítě dosáhne školní zralosti a připravenosti.**

Problematika školního neúspěchu

- **Jedním z nejdůležitějších aspektů provázejících vývoj každého jedince je potřeba dosáhnout dobrého výkonu a být úspěšný. Období školního věku je dobou zvýšené píce a snaživosti. Dominuje v něm právě zvýšená potřeba dosáhnout dobrého výkonu a kladného ohodnocení, které dítě vnímá jako úspěch.**
- **Úspěch posiluje sebedůvěru dítěte, uspokojuje touhu po seberealizaci a působí jako výrazný motivační faktor k další činnosti.**

- **Pokud není dítě úspěšné, zvyšuje se riziko pocitů méněcennosti a nejistoty, které mohou být více či méně generalizované. V takovém případě dítě nesplnilo základní vývojový úkol školního věku, a proto i v dospělosti hledá náhradní způsob, jak potřebu výkonu uspokojit.**
- **Škola je místem učení, kde se dosažená úroveň vědomostí a dovedností ověřuje prostřednictvím výkonu, který je ohodnocen klasifikací.**
- **Děti školního věku mají potřebu úspěchu neboli pozitivní seberealizace, kterou lze interpretovat různým způsobem.**

- **Potřeba úspěchu může být vnímána jako tendence dítěte prezentovat své vědomosti a dovednosti, které jsou na odpovídající úrovni vzhledem k určitým standardům, jako jsou osnovy, průměrná zkušenost učitele apod.**
- **Potřeba úspěchu je interpretována jako snaha dítěte vyniknout ve skupině vrstevníků nebo být alespoň touto skupinou zcela akceptováno. Jde jednoznačně o relativní úspěšnost.**

- **Potřeba uspět, dosáhnout dobrého výsledku a kladného ohodnocení, je přirozenou motivací žáka. Zvyšuje se jeho aktivita a úsilí, potřebuje být oceněn, aby získal dostatečné sebevědomí.**
- **Problematika akceptace dítěte skupinou velice úzce souvisí právě se školní úspěšností žáka.**
- **Úspěšní žáci mají ve třídě vyšší prestiž a bývají proto lépe přijímáni svými vrstevníky. Tím je také stimulována motivační síla školního prospěchu.**

● **Učební činnost žáka může být motivována:**

- **jeho poznávacími potřebami při získávání nových poznatků**
- **sociálními potřebami při působení sociálních vztahů**
- **motivace vychází z výkonových potřeb, kdy se žák snaží vyrovnat s úrovní obtížnosti úkolů.**

● **Pokud motivace vzniká na základě poznávacích potřeb, jedná se o *vnitřní motivaci*;**

● **souvisí-li učení s uspokojováním jiných potřeb, jedná se o *motivaci vnější*.**

Vnitřní motivace je nejsilnějším impulsem pro učební postoje žáka.

- **Žáci, kteří nejsou schopni dosáhnout požadovaných výsledků, tj. úspěchu:**
- **k tomu nemají potřebné schopnosti;**
- **nemají předpoklady tyto schopnosti využívat;**
- **nejsou ke školním činnostem dostatečně motivováni, neboť nenacházejí žádný subjektivně přijatelný důvod ke snaze.**
- **Pokud dítě nemá potřebné předpoklady, zejména jedná-li se o snížený intelekt, není považováno za zodpovědné za svůj neúspěch.**

- **Pokud dítěti schází motivace a nejeví o školní práci zájem, pak je učitelem chápáno jako viník svého neúspěchu;**
- **dítě bývá již automaticky posouváno do role špatného žáka, protože odmítá plnit požadavky učitele;**
- **tito žáci si uvědomují svůj nízký status a ve většině případů jej považují za velmi negativní, ale vzhledem k absenci motivace, která by byla subjektivně posuzována jako kladná, nejsou schopni sami tento stav změnit.**

- **Příčiny školního neúspěchu se dělí do několika základních kategorií (podle Matějčka):**
- **Příčinou školního neprospěchu žáků je snížená úroveň rozumových schopností;**
- **Příčinou školního neúspěchu je nerovnoměrné nadání;**
- **Příčinou školního selhání nejsou nedostatky v rozumových schopnostech, ale jiné okolnosti, které výkon dítěte nepříznivě ovlivnily. Dítě má přiměřenou inteligenci, ale z nějakého důvodu ji není schopno plně využívat. Příčinou mohou být:**
 - **vývojově podmíněné změny;**
 - **somatický stav dítěte;**
 - **psychický stav dítěte.**

- **Fontana uvádí následující příčiny podmíněného neúspěchu žáků a studentů ve škole:**
- **modely chování – např. úvahy o schopnostech coby vrozených vlastnostech vedou k „nálepkování“ dětí;**
- **individuální problémy – např. specifické poruchy učení či smyslové postižení;**
- **defektní rodinné prostředí;**
- **vlivy společnosti – např. stereotypy týkající se pohlaví.**

● **MODELY CHOVÁNÍ:**

- ✿ **první soubor příčin obsahuje modely chování, které reprezentují učitelé a další lidé podílející se na výchově a vzdělávání dítěte.**
- ✿ **např. v padesátých a šedesátých letech minulého století se odborníci na vzdělávání domnívali, že úspěch ve škole je podmíněn vrozenou inteligencí dítěte. Dítě tedy bylo buď schopné nebo neschopné. Děti byly na základě tohoto předpokladu rigidně rozdělovány a ty, které se ocitly „mezi těmi horšími“, ihned věděly, že se od nich nečekají vynikající výkony. Příliš se neučily a ani učitelé jim nevěnovali náležitou pozornost. Naplnila se sebenaplňující předpověď a děti ve skutečně velkém měřítku podávaly chabé výkony, neodpovídající jejich schopnostem.**

- ✿ **v současné době se ve vzdělávání k podobným sociálním očekáváním již přihlíží, přičemž odborníci zároveň uvádějí, že k chabým výkonům neodpovídajícím schopnostem dochází i z řady jiných příčin, které nemají s inteligencí dítěte nic společného;**
- ✿ **důsledek těchto změn na postojích je patrný např. v tom, že ve vyspělých zemích stále větší počet mladých lidí úspěšně studuje vysokou školu;**
- ✿ **přesto někteří učitelé i nadále ulpívají na starých názorech na inteligenci, kterými mohou neblaze působit na inteligenci dítěte a jeho motivaci k dosahování dobrých výkonů.**

● **INDIVIDUÁLNÍ PROBLÉMY**

- **Druhý soubor příčin se týká dětí, které nedosahují výsledků, odpovídajících jejich schopnostem, v důsledku nezjištěných speciálních potřeb.**
- **Tyto problémy se v řadě aspektů řeší snadněji než sociální příčiny, protože po stanovení diagnózy navrhne odborník adekvátní metodu výuky.**

● **RODINNÉ PROSTŘEDÍ**

- **Třetí soubor příčin zahrnuje sociální a citové zázemí dítěte, v němž vyrůstá.**

Negativní vliv na školní výkonnost mohou mít:

- **období napjaté a stresující atmosféry;**
- **nadměrně přísná, či naopak přehnaně mírná výchova;**
- **nepřiměřeně dlouhé odloučení dítěte od rodičů;**
- **nedostatečná komunikace.**

Naopak dítě vyrůstající v rodině, která ho podporuje a nekritizuje ho za každou chybu, si může o sobě rozvíjet pozitivní představu, je sebevědomější, neobává se docházky do školy, takže jeho výkon je podstatně lepší.

● VLIV SPOLEČNOSTI

- Čtvrtý soubor faktorů, s nimiž se učitelé mohou setkat, se týká vlivů společnosti.
- Může se stát, že škola či společnost v nejširším slova smyslu toho od žáků mnoho neočekávají, takže jim nenabízejí takové vzdělávací možnosti, které děti k naplnění svého potenciálu potřebují.
- Tento problém se vztahuje i na školní docházku v určitých regionech.

✿ **Například ve Velké Británii se vláda zasadila o změnu přespríliš nízkých očekávání ze strany škol i jejich vedení a přiměla je k tomu, aby přesně specifikovaly, co mají děti v určitých fázích školní docházky umět.**

- před zahájením těchto snah byly nároky kladené na žáky v různých školách výrazně rozdílné, přičemž školy v chudších čtvrtích velkých měst měly na své žáky nepoměrně nižší nároky než ostatní školy.

- tato nízká očekávání byla částečně zapříčiněna problematickým sociálním prostředím, v němž děti vyrůstaly, a byla tak nízká, že děti byly ve svém dalším vzdělávání znevýhodněny.

✿ **Neúspěch žáka, jenž způsobila škola, se nazývá didaktogenie.**

- **Zavedením celostátních vzdělávacích standardů s přesnějším vymezením požadovaných znalostí pro každou věkovou skupinu částečně obnovilo rovnováhu a zvýšilo očekávání učitelů i rodičů.**
- **S tímto faktorem jako příčinou nedostatečných výkonů se přesto pedagogičtí psychologové u některých dětí i nadále setkávají.**
- **V takovém případě je nasnadě spolupráce s ředitelem školy, učiteli a odborem školství pro příslušný region, aby se problém vyřešil na úrovni celé školy, nikoli pouze v případě jediného žáka.**

- **Najít pravou příčinu neprospěchu dítěte je většinou velmi obtížné a vyžaduje hluboké znalosti osobnosti dítěte.**
- **Z časových důvodů není většinou v moci učitele, aby dokázal postihnout velkou část žákovy osobnosti, může si však všimnout celé řady projevů, které mohou vést k odhalení příčiny neprospěchu.**

- **Základním předpokladem proniknutí do světa dítěte je co nejčastější komunikace s ním, projevení zájmu o jeho problémy a schopnost empatie.**
- **Je třeba, aby byla škola schopna poskytnout těmto dětem bohatou nabídku učebních metod a pružnou strukturu, jinak budou stále tlačeny k tomu, aby se přizpůsobovaly, aby přijaly styl, který jim není vlastní.**
- **Důležité je, aby byly respektovány individuální odlišnosti dětí, a aby rodiče, učitelé a děti spolupracovali.**